

2. Vychovanets I. R., Horodenska K. G. Teoretychna morfologiya ukrayinskoyi movy. Kyiv : Pulsary, 2004. 400 s.
3. Gabaj A. Y. Syntaksyschna pryslivnykova transpozyciya v suchasnij ukrayinskij literaturnij movi. Kyiv : Vyd. dim Dmytra Burago, 2011. 232 s.
4. Kubrjakova E. S. Derivacija, transpozicija, konversija. *Voprosy jazykoznanija*. 1974. № 5. S. 64–76.
5. Kurilovich E. Oчерki po lingvistike. Moskva : Izd-vo inostr. lit., 1962. 456 s.
6. Lukin M. F. Kriterii perehoda chastej rechi v sovremennom russkom jazyke. *Filologicheskie nauki*. 1986. № 3. S. 32–43.
7. Soboleva P. A. O ponjatii paradigmy v formoobrazovanii i slovoobrazovanii. *Lingvistika i pojetika*. Moskva : Nauka, 1979. 139 s.
8. Tener L. Osnovy strukturnogo sintaksisa. Moskva : Progress, 1988. 654 p.
9. Shahmatov A. A. Sintaksis russkogo jazyka. Leningrad : Prosveshhenie, 1941. 620 s.

Денисовець Ірина Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства, культури та документознавства Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна).

Денисовець Ирина Викторовна, кандидат филологических наук, доцент кафедры украиноведения, культуры и документоведения Национального университета «Полтавская политехника имени Юрия Кондратюка» (Украина).

Denysovets Iryna, Ph. D in Philology, Associate Professor at Ukrainian Studies, Culture and Documentation Department at National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic» (Ukraine).

Стаття надійшла: 09.11.2020

Статтю прийнято до друку: 16.11.2020

УДК 81'36'42:81-114

DOI 10.31652/2521-1307-2020-31-19-33

ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНА ОДИНИЦЯ «КРИТЕРІЙ» У НАУКОВОМУ ТА ПРИКЛАДНОМУ АСПЕКТАХ

Ніна Іваницька

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Україна, м. Вінниця, вул. Острозького, 32
e-mail: pyasta4@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8111-3645

Інна Завальнюк

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Україна, м. Вінниця, вул. Острозького, 32
e-mail: zavalniukinna@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3993-9555

У статті подано опис деяких особливостей понятійно-термінологічної словоназви «критерій» за «зовнішніми» та «внутрішніми» характеристиками, зафіксованими в інтерпретаційних полях конкретних словоназв предметних денотатів словниками сучасної української літературної мови; зроблено спробу показати реалізацію принципів послідовності, прагматичної (практичної) зорієнтованості в інформативному полі інтерпретаційної системи термінів та їхнє значення в дидактиці. Окреслено можливі шляхи «приспосовування» деяких теоретичних постулатів металінгвістики до їхнього практичного використання в лексикографії та в дидактиці, доповнено й конкретизовано відомі в науці підходи до тлумачення понять, їхньої номінації та термінотворення в тріаді «поняття – узагальнена вербалізація поняття – термін».

Ключові слова: критерій (критерії), словник, інформаційне поле інтерпретації словникової словоназви, «зовнішня» / «внутрішня» ознака інтерпретації терміноназви.

ПОНЯТИЙНО-ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКАЯ ЕДИНИЦА «КРИТЕРИЙ» В НАУЧНОМ И ПРИКЛАДНОМ АСПЕКТАХ

Нина Иваницкая

Винницкий государственный университет имени Михаила Коцюбинского

Украина, г. Винница, ул. Острожского, 32

e-mail: pyasta4@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8111-3645

Инна Завальнюк

Винницкий государственный университет имени Михаила Коцюбинского

Украина, г. Винница, ул. Острожского, 32

e-mail: zavalniukinna@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3993-9555

В статье представлено описание некоторых особенностей понятийно-терминологического словонаименования «критерий» в совокупности «внешних» и «внутренних» параметров, нашедших фиксацию в интерпретационных полях конкретных словонаименований предметных денотатов словарями современного украинского литературного языка; сделано попытку показать значение и реализацию принципов объективизма, последовательности, практической ориентации в информативном поле интерпретации на дидактику. Определены возможные пути «приспособления» некоторых теоретических постулатов металингвистики к их практическому использованию в лексикографии и дидактике, дополнены и конкретизированы известные в науке подходы к толкованию понятий, их номинации и терминообразованию в триаде «понятие – обобщенная вербализация понятия – термин».

Ключевые слова: понятие, словонаименование, термин, словарь, критерий, показатель критерия, информативный объем интерпретации словонаименования, «внешний» / «внутренний» признак интерпретации терминоназвания.

CONCEPTUAL-TERMINOLOGICAL UNIT "CRITERIA" IN SCIENTIFIC AND APPLIED ASPECTS

Nina Ivanytska

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Ukraine, Vinnytsia, Ostrozkoho Str., 32
e-mail: pyasta4@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8111-3645

Inna Zavalniuk

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
Ukraine, Vinnytsia, Ostrozkoho Str., 32
e-mail: zavalniukinna@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3993-9555

Introduction. *The article analyses features of the conceptual and terminological metalinguistic word "criterion" for "external" and "internal" characteristics. The authors raise some issues of possibility and expediency dealing with dictionary fixations of terminological units.*

Purpose. *The authors analyze the nouns denoting the concept "criterion" in the perspective of triple dimensions of its semantic essence: concept - word- term). The article also focuses on the feasibility of using some conclusions about terms in lexicography and scientific papers. It aims to prove (according to the laws of syntagmatics) and present the metalinguistic term "criterion" as an essential parameter of the modern Ukrainian scientific language.*

Methods. *The authors use general scientific (analysis, synthesis, induction, deduction) and specific linguistic (semantic analysis, syntagmatic and distribution analysis) methods.*

Results. *1. Scientific thinking, its results and verbalization of these processes by means of language have recently undergone significant changes, affecting primarily the fundamental principles of understanding objects, their categorical features, expanding and deepening the cognitive capabilities of man. These changes have significantly affected the reorientation of scientific axioms, the emergence of updated and new theoretical conclusions, focused on practice. 2. As evidenced by the multi-vector characteristics of the criterion as a measure (measurement of indicators) of scientists, they can be summarized in the form of basic requirements: criticality (sensitivity to change); completeness (ability to determine the degree of achievement of the goal or the ability to cover the aspects of the problem); measurability (the ability to quantitatively and qualitatively measure something); effectiveness (subordination to the actions of the subject). 3. The description of "external" and "internal" features of word names given in the article, the features of which follow from the analysis of informative fields of their dictionary fixations, allows us to hypothetically raise some issues of possibility (further and practical expediency) of consistency in interpretive fields of their dictionary fixations. 4. Before the nomination (as a metalinguistic unit) the criterion in the status of the term the following main parameters must be implemented: a) the ability to denote concepts; b) the existence of a definition; c) unambiguity within the terminological field.*

Originality. *The main aspect of our research is directly related to dictionaries (explanatory and translational, terminological, dictionaries of synonyms), which served as the material under investigation and solution of the tasks set in the study. The main emphasis in the empirical material*

is focused on the interpretation of noun phrases of subject denotations (ordinary nominations and terms).

Conclusion. *The general conclusion about the criterion that follows from the aforementioned analysis, as well as constant attention to the dynamics and relativity of components in the triad "concept - word - term", can be verbalized by the following noun phrases: emergence, development, assimilation, legalization. Scientific interpretation of the results of the research tasks requires further serious experimental work using a comprehensive empirical base: dictionaries, monographs of linguists and teachers, updated and new approaches to solving complex problems of modern science.*

Key words: *criterion (criteria), dictionary, information field of dictionary word interpretation, "external" / "internal" sign of term interpretation.*

Постановка проблеми. У зв'язку з доволі обсяговим колом поставлених у дослідженні завдань, як і суперечностями в підходах і результатах до подібних проблем, варто згадати прізвища українських учених-лінгвістів, які по-новому подають трактування усталених традиційних категорій, як і термінів, із урахуванням стану й динаміки їхньої наукової сутності (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Грищенко, Н. В. Гуйванюк, А. П. Загнітко, Є. А. Карпіловська, І. І. Ковалик, В. І. Кононенко, І. К. Кучеренко, О. Г. Межов, О. С. Мельничук, М. В. Мірченко, М. Я. Плющ, З. Д. Попова, В. М. Русанівський, І. І. Слинько, М. І. Степаненко, В. Д. Шинкарук та багато інших).

Зміна сучасних освітніх парадигм, варіативність освітнього середовища, відкритість освітнього простору зумовлюють нові уявлення про педагогічні аксіоми, що невід'ємно супроводжують професійну компетентність, процеси розвитку теорії освіти, нові наукові напрями у філософії, педагогіці і под., проблемні питання яких перебувають у полі зору провідних учених-педагогів (В. П. Андрущенко, І. Д. Беха, С. І. Гончаренка, Р. С. Гуревича, О. А. Дубасенюк, І. А. Зязюна, М. Ю. Кадемії, А. М. Коломієць, В. Г. Кременя, Н. Г. Ничкало, С. О. Сисоевої, В. І. Шахова та ін.).

Мета і завдання статті: проаналізувати іменникову словоназву предметного денотата «критерій» у ракурсі потрібних вимірів його змістової сутності: «поняття – словоназва – термін», спрогнозувати доцільність використання деяких висновків щодо термінів у лексикографічній практиці та в підготовці навчальної літератури.

У дослідженні поставлено такі **завдання**:

- розглянути особливості понятійно-термінологічної металінгвістичної словоназви «критерій» за «зовнішніми» та «внутрішніми» характеристиками;
- на базі понятійно-термінологічної одиниці «критерій» порушити деякі питання можливості й доцільності дотримання принципу послідовності в інтерпретаційних полях словникових фіксацій терміноназв;
- властивий понятійно-термінологічній одиниці «критерій» принцип ієрархії складових підтвердити прикладами дієслівних та іменникових словоназв, що відтворюють і номінують послідовний процес пізнавальної діяльності людини;
- довести (за законами синтагматики) й представити металінгвістичну терміноназву «критерій» як істотний параметр сучасної української наукової мови;
- окреслити можливі шляхи «пристосування» деяких теоретичних постулатів металінгвістики до їхнього практичного використання в лексикографії та в дидактиці; доповнити й конкретизувати відомі в науці підходи до тлумачення понять, їхньої номінації

та термінотворення, подавши це у тріаді «поняття – узагальнена вербалізація поняття – термін»;

– шляхом аналізу зафіксованих у деяких словниках інтерпретативних полів іменникових та дієслівних словоназв денотатів простежити реалізацію принципу послідовності як потрібного чинника в практиці підготовки й використання словників та довідкової літератури.

Основний напрям нашого дослідження безпосередньо пов'язаний із словниками (тлумачними, перекладними, термінологічними, словниками синонімів), що слугувало матеріалом для аналізу й розв'язання поставлених у дослідженні завдань. Основні акценти в емпіричному матеріалі сконцентровані на тлумаченнях іменникових словоназв предметних денотатів (звичайних номінацій та терміноназв).

Виклад основного матеріалу. У наукових кваліфікаціях, що є результатом пізнавального процесу вивчення будь-якого явища, найголовнішим, фундаментальним чинником і першоосновою є ніщо інше, як **критерій (критеріальна ознака)**, покладені в основу процесу пізнання. **Критерій** (грец. *Criterion*) – засіб судження, одна з основних ознак, **мірило** для визначення, оцінки, класифікації чого-небудь [34, с. 390]. Справді, синонімічна словоназва «**мірило**» чи не найадекватніше номінує основну ознаку пізнавального процесу, оскільки саме на цьому не лише базується пізнавальний процес, але й ним він прогнозується й вимірюється в перспективному плані наукових пошуків, аналізу, висновків і под. Критика, обговорення, аналіз із метою оцінити, виявити недоліки в судженнях неможливі без з'ясування, висвітлення, обґрунтування відповідних критеріїв, на яких базувалися протилежні думки авторів стосовно тих чи тих наукових постулатів.

Понятійній реальності, номінованій «критерієм», як і всім іншим поняттям – складовим процесу пізнання (відчуття, сприймання, уявлення, мислення), як і складовим дидактики (метод, спосіб, прийом і под.), властива найголовніша ознака – відносність. Критерій являє собою абстракцію, що впливає на інтерпретації первинних простих абстрактних об'єктів і досягається емпіричною інтерпретацією у вигляді певних співвідношень між абстрактними й емпіричними об'єктами в процесі пізнавальної діяльності.

Емпірична інтерпретація, скерована на абстракції, є завжди відносною, такою, що постійно вимагає доповнень, уточнень, а отже, розширення емпірики. Відомо, що абстракції (абстрактні поняття) виявляють здатність до перетворення в елементи емпіричних систем для уточнення абстракцій чи появи спочатку оновлених, а далі – відносно нових абстракцій. Саме з таких позицій аналізуємо понятійно-термінологічну одиницю – «критерій».

Можна виділити основні вимоги, яким покликаний відповідати «критерій» як мірило (вимірювання показників). Такими вимогами вважаємо: а) зорієнтованість на динаміку процесу пізнавальної діяльності, чим забезпечується оцінка чи класифікація показників діяльності, ефективність стандартів тощо; б) критичність (чутливість до змін); в) повнота (здатність визначати ступінь досягнення мети чи здатність охоплення аспектів проблеми; г) вимірність (здатність якісно-кількісно визначати (кваліфікувати щось); г) дієвість (підпорядкованість діям суб'єкта). Усі ці вимоги, зрозуміла річ, є досить умовними як у їхньому змістовому наповненні, так і в застосуванні для наукового аналізу й практичному вжитку, особливо коли йдеться про використання попередніх, готових даних.

Зазвичай у лінгводидактиці вживають форму множини (критерії) як сукупність критеріальних ознак, уміщених у тому ж таки «мірилі», на основі яких дидакти кваліфікують умови результатів навчальної діяльності, які відповідають поставленим цілями.

Тому нескладно розмежовувати зовнішні критерії якості педагогічної діяльності та внутрішні, пов'язані з результатами навчальної діяльності студента чи учня. Доцільним і аргументованим видається також уведення факторно-критеріальних моделей, їхніх складових, що їх умовно кваліфікують як критерії («мірило») для відповідних вимог, представлених у якісно-кількісних характеристиках, зведених у бальні оцінки. Щоправда, різні вимоги можна ставити до понятійно-термінологічних номінацій у загальному інформативному полі тлумачень, у тому числі й тлумачення номінації «критерій» у глобальному (науковому) та дидактичному аспектах.

Критерії (критеріальні ознаки, виміри), що на них орієнтуються автори в інтерпретаціях терміноназв, можна умовно поділити на «зовнішні» та «внутрішні». Серед зовнішніх критеріїв виокремлюємо:

місце (зміна місця): *префікс* (лат. *praefixus pral* – спереду та *fixus* – прикріплений, приросток) – *афікс*, розташований перед коренем або іншим префіксом, (+ додаткова інформація щодо функцій) і виконує словотвірну і/або граматичну функцію; *препозиція* (лат. *praepositio* – постановка спереду, від *prae* – спереду та *positio* – положення) – порядок слів у реченні чи словосполученні, за якого слово стоїть перед іншим, тобто посідає в реченні чи словосполученні першу (попередню) лінійно-динамічну позицію [35, с. 483]; *інтерпозиція* (від лат. *inter* – між і *position*) – порядок слів у реченні або його частинах, при якому слово або частина речення розташовані всередині словосполучення або речення, тобто посідає серединну лінійно-динамічну позицію [35, с. 209]; *відокремлення* – вид ускладнення речення, синтаксичне явище, що фіксується у вигляді «порушень» ідеальної структури – перестановки (інверсії) другорядного члена речення, який виділяється інтонаційно, а на письмі – розділовими знаками [35, с. 214];

сфера функціонування (писемна сфера): *розділові знаки* – це знаки, що використовуються (для відображення синтаксичної структури української мови на письмі [35, с. 521];

усномовна своєрідність: *наголос* – виділення складу в слові (словесний наголос), слова в синтагмі (синтагматичний наголос) або синтагми у фразі (фразовий наголос). Далі йдеться про різновиди наголосу (динамічний, силовий, експіраторний, часокількісний, квантитативний, рухомий, нерухомий), критеріальна ознака кожного з яких також базується на усному мовленні [35, с. 355]; *парцеляція* (членування речення) – явище, що виникає тільки під час мовлення (додаткова інформація щодо функцій) і покликана виражати особливості процесу спілкування, окреме цілепокладання мовця, смисл його мовлення, психічний стан тощо [35, с. 256];

орієнтація на призначення: *метамова* (від грец. після і мова) – знакова система, яку використовують для опису природної мови (мови – об'єкта) [35, с. 306]; *латиниця* (від лат. *latinus* – латинський, римський, латинка) – найдавніша система письма, якою користувалися давні римляни і яка лягла в основу письма більшості народів Західної Європи [35, с. 269]; *гіпербола* (грец. перебільшення) – троп, що полягає в навмисному перебільшенні кількості та розміру предметів, інтенсивності вияву ознак та перебігу дії для надання об'єктові зображення більшої виразності, а самому зображенню – більшій переконливості [35, с. 90].

Проаналізований матеріал інтерпретаційних полів лексикографічних словоназв, також і терміноназв, дозволив певним чином об'єднати його й представити у вигляді т.зв. «внутрішніх» критеріїв, на відміну від зовнішніх. Усі зазначені нижче внутрішні критерії базуються на закономірностях мовної системи, утворюючи об'ємне інформативне поле

тлумачень різними металінгвістичними одиницями, що їх умовно можна звести до кількох формальних різновидів, серед яких виділяються такі:

синоніми (синонімічні ряди): *вирок* – присуд, рішення, приговор [30, с. 205]; *ганьба* – сором, стид, безчестя [30, с. 326]; *гарантія* – запорука, запевняння [30, с. 308];

семантичні єдності, утворені синсемантичними словами, досить поширеними в науковому стилі іменниковими словоназвами предметних денотатів (*засіб, система, спосіб* і под.): *мас-медіа* (англ. *mass media*, від лат. *mass* – маса, гуртувати та *media* – засіб) – засоби поширення соціокультурної інформації... [34, с. 474]; *культура* (лат. *culture*) – система програм людської діяльності, поведінки, спілкування [34, с. 439];

прикметникові словоназви при іменникових, що разом забезпечують утворення кількаслівних номінацій: *діалектизми* → *етнографічні діалектизми, семантичні діалектизми, територіальні діалектизми, соціальні діалектизми*: *маца* (у єврейському регіональному обряді) – *пасхальний пісний пшеничний хліб* [34, с. 651]; *плато* (франц. *plateau – plat*) – *плоска, горизонтальна рівна поверхня* [34, с. 542]; *жупан* – *старовинний верхній чоловічий сукняний одяг* [34, с. 501];

об'ємний контекст, що демонструє значне розширення інформативного поля в інтерпретації словоназви: *забобони* – віра в те, що деякі явища та події є проявом надприродних сил; помилкові, хибні погляди, що стали звичними для кого-небудь [30, с. 505]; *ієрогліф* – фігурний знак у системі ідеографічного письма, що позначає поняття, склад або звук мови [34, с. 13];

підрядне речення: *термін* – це слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-небудь галузі знання [30, с. 158]; *зграя* – група птахів, тварин, риб та ін., що тримаються разом [34, с. 598]; *ідея* (грец. *idea*) – думка, яка відображає закономірні зв'язки та відношення об'єктивної дійсності... [34, с. 292]; *машиніст* – фахівець, робітник, що керує машинами... [34, с. 657]; *мед* – густа солодка маса, яку бджоли виробляють з нектару квітів [34, с. 664];

кілька підрядних речень, які за змістовою й формальною ознаками нагадують ланцюгові ряди семантичних єдностей: *підсвідоме* – одне із основних понять психоаналізу Фрейда, яким позначають психічні процеси, що протікають поза контролем [28, с. 568].

Найчастішими виявляються випадки, коли вербалізовані терміназнавами поняття інтерпретуються поєднанням зовнішніх та внутрішніх критеріїв, уживанням одиниць атрибутивної природи цільового призначення: *дисертація* (лат. *dissertatio* – розвідка, дослідження) – наукова праця, підготовлена до привселюдного захисту в раді ВНЗ або науково-дослідній установі з метою одержання вченого ступеня [10, с. 190]; *грант* – вид матеріальної допомоги, що надається організації (здебільшого некомерційній чи благодійній) або особі для досягнення конкретної, чітко окресленої мети [10, с. 140]; *викладач* – фахівець із потрібною вищою фаховою і психологічно-педагогічною підготовкою, який здійснює педагогічну, навчально-виховну та організаційно-методичну роботу в професійно-технічних закладах різних рівнів акредитації [10, с. 84]; *благодійність* – діяльність, за допомогою якої приватні ресурси добровільно й безкорисливо розподіляються їхніми власниками для надання допомоги людям, які їх потребують [10, с. 162].

Самій же словоназві «критерій» властива здатність розширювати свій семантичний обсяг за рахунок інших словоназв, які поєднуються з нею за законами синтагматики. Як засвідчує проаналізований матеріал, типізують українську мову синтагматичні структури з цією словоназвою трьох видів:

а) поєднання словоназви «критерій» із обов'язково залежною від неї іменниковою словоназвою в родовому відмінку (експлікатором синсемантизму номінації «критерій») і утворенням семантичної єдності закритої (чи відносно закритої) структури (правобічна синтагматика): *критерій успіху, критерій якості, критерій надійності, критерій результативності, критерій ефективності, критерій Стьюдента, критерій Фішера* та ін.;

б) поєднання словоназви «критерій» з обов'язковими рядами словоназв, що базуються на синтагматиці поєднуваних семантичних словоназв із експлікаторами їхнього синсемантизму (правобічна синтагматика): *критерій вибору роботи, критерій підготовки матеріалу дослідження, критерій класифікації методів аналізу тексту*;

в) поєднання словоназви «критерій» із корельованою за змістом прикметниковою чи дієприкметниковою словоназвою (лівобічна синтагматика): *об'єктивні критерії, надійні критерії, обґрунтовані критерії, виважені критерії, параметричні критерії, синтагматичні критерії, нові критерії, оновлені критерії*.

Для розв'язання завдання дослідження, сутність якого в доведенні важливості принципу послідовності як важливого чинника в практиці підготовки й використанні словників, проаналізовано матеріали зафіксованих у кількох словниках інтернаціональних полів іменникових словоназв предметних денотатів [4; 5; 10; 1; 13; 30; 34; 35].

Переглядаючи, наприклад, «Сучасний словник іншомовних слів» [34], можна констатувати, що в ньому послідовно витримано принцип послідовності інтерпретації багатьох іншомовних терміноодиниць, зокрема понятійних номінацій предметних денотатів способом відповідних однослівних чи кількаслівних номінувань українською мовою та наступною інформацією про функціональне призначення позамовної поняттєвої реалії, номінованої терміном: *коаліція* (лат. *coalitio* – союз) – об'єднання, союз (держав, політичних партій) для досягнення спільної мети... [34, с. 359]; *лейтмотив* (нім. *leitmotiv* – основна тема, думка) – мотив, музична тема..., що слугує характеристикою якоїсь ідеї...; головна думка, мотив, що визначає діяльність, поведінку людини й т.ін. [34, с. 408]; *метилвіолет* (метил і франц. *violet* – фіолетовий) – синтетичний барвник, застосовують для фарбування мікроскопічних препаратів, виготовлення чорнил, лаків... [34, с. 450]; *люстрин* (франц. *lustre*, лат. *lustrum* – освітлюю, очищаю) – тонка блискуча вовняна або напіввовняна тканина, у минулому використовували для пошиття чоловічих піджаків [34, с. 424]; *літій* (гр. *lithos* – камінь) – хімічний елемент; легкий, сріблясто-білий метал, застосовують у ядерній енергетиці, металургії під час виготовлення скла тощо [34, с. 417].

Подібну закономірність можна ілюструвати прикладами з енциклопедичних та довідниково-словникових видань: *крапка* – розділовий знак, який ставиться в кінці речення. У давньоруських писемних пам'ятках крапка вживалася для відокремлення слів та більших відрізків тексту один від одного. У цій же функції використовувалися хрестик і вертикальна хвиляста лінія [35, с. 259]; *евфемізм* – слово або вислів, троп, що вживається для непрямого прихованого, зокрема пом'якшеного ввічливого позначення певних предметів, явищ дій замість прямої їх назви [35, с. 154]; *канікули* – встановлена МОН України перерва в заняттях у навчально-виховних закладах різних рівнів, загальна мета проведення канікул – створення умов для відпочинку і відновлення фізичної і пізнавальної активності учнів, студентів і педагогів... [10, с. 378]; *засоби навчання* – будь-які засоби, прилади, обладнання та устаткування, що використовуються для передавання інформації в процесі навчання [10, с. 313].

На окрему увагу заслуговують питання металінгвістичного відтворення понятійно-термінологічних утворень і їхньої фіксації в інтерпретаційних полях номінацій розширеної

структури, у тому числі із прикметниковими назвами на зразок: *філософський світогляд, міфологічний світогляд, релігійний світогляд* (у філософії) [28, с. 14–15] або: *технічна цивілізація, біологічна цивілізація, біотехнічна цивілізація, духовно-медіативна цивілізація* [23, с. 61]; *психічний розвиток, фізичний розвиток, розумовий розвиток, духовний розвиток, естетичний розвиток тощо* (у педагогіці) [23, с. 52].

Деяка неувважність щодо послідовності в дотриманні цього принципу може мати різне пояснення, ураховуючи й недостатність інформації у сфері наукового вивчення відповідних реальностей. Пор., наприклад, тлумачні характеристики терміноназв, уміщених у різних словниках: *бактерія* – мікроскопічний одноклітинний організм; *мікроб* [31, с. 92]; мікроб – мікроскопічний клітинний організм, видимий лише під мікроскопом; бактерія [31, с. 733]; *мікроби* – (мікро і грец. *Bios* – життя) – те саме, що й мікроорганізми [31, с. 453]; *бактерія* (нім. *Bacteric*, грец. *Bacteria* – палочка) – мікроскопічний, переважно одноклітинний організм [31, с. 89]; *вірус* (лат. *Virus* – отрута) – один із найдрібніших мікроорганізмів, що викликає інфекційне захворювання [31, с. 142]. Хоч, як засвідчують подані вище приклади, у тлумаченнях витримана орієнтація на зовнішню критеріальну одиницю – *розмір*.

На жаль, проаналізовані кілька джерел підруничкової та посібничкової літератури, не кажучи вже про статті в журнальних виданнях, виявляють порушення цього важливого, на нашу думку, принципу інтерпретації терміноназв (послідовності) у використанні й дотриманні обраного принципу.

Істотний недолік у використанні понятійно-термінологічної назви «критерій» убачаємо в не завжди окресленому обсязі визначальних параметрів, що дозволяють кваліфікувати цю назву як окремішню одиницю і послідовно вживати її в різних презентаційних матеріалах. Так, наприклад, велику увагу сьогодні звертають на таку форму поширення педагогічного досвіду, як майстер-клас, що є способом подолання консерватизму чи популяризації оригінальної авторської літератури, яка претендує на узагальнення – метод. Автори пропонують використовувати критерії: презентативність, ексклюзивність, оптимальність, технологічність, артистичність (Т. В. Грищина, Г. С. Данилова, А. М. Єрмола, О. І. Пометун). Водночас, наприклад, В. М. Моторна вважає, що «для визначення ефективності підготовки і проведення майстер-класу використано критерій якості підготовки та проведення...» [24, с. 109]. Отже, як бачимо, помітне ототожнення різних критеріїв (критерію якості та критерію проведення) і порушення логіки послідовності [24, с. 109].

Наголошуючи на принципі послідовності, звертаємо увагу на ієрархію (обов'язковість у дотриманні й використанні металінгвістичних одиниць у понятійно-термінологічній системі). Варто наголосити на тому, що саме такий підхід має бути витриманий не лише у всіх (від найнижчого до найвищого) процесах пізнавальної, наукової, навчальної діяльності, але й у їхньому лінгвальному відтворенні, представленні, донесенні інформації до об'єктів, для яких така інформація призначена.

Саме тут вступає в дію параметр, за яким науковці виокремлюють науковий стиль чи наукову мову (кількісне співвідношення дієслівних та іменникових словоназв на користь іменникових).

Беручи до уваги специфіку номінувань у понятійно-термінологічній системі, логічним є акцентування не лише на ієрархії дієсловоназв, але й на ієрархії іменникових номінацій високого рівня абстракції у межах відчуття, сприймання, мислення. Отже, у зазначеній ієрархії «критерій» може бути представлений як одиниця, функція якої зосереджена на використанні і відтворена в ієрархії іменникових словоназв: сприйняття, розуміння, усвідомлення, аналіз, застосування / використання).

Увага до експлікаторів синсемантизму словоназви «критерій» пояснюється, окрім усього іншого, також параметром, що визначає наукову сутність термінотворчого процесу. Наголошуємо на тому, що неабияку роль у цьому плані відіграють особливості первинних експлікаторів синсемантизму словоназви. Пор.: *критерій якості...*, *критерій результативності...* (первинні експлікатори синсемантизму виражені абстрактними іменниками) і *критерій визначення якості...*, *критерій отримання результативності...* (первинні експлікатори синсемантизму виражені віддієслівними іменниками). Кожну з таких структур обов'язково супроводжують відповідні показники як у межах певної галузі науки, так і в загальнонауковому форматі.

Хотілося б особливо наголосити на теоретико-практичному аспекті наших міркувань про «критерій», зокрема: увазі до т.зв. «чужих критеріїв», попередньо кимось не лише запропонованих, але й апробованих, використаних, зреалізованих, представлених у вигляді надійних показників позитиву. При цьому науковець (методист, викладач, учитель, автор посібника, статті і под.) не афішує показників використаних критеріїв, «доведених кимось до відповідної кондиції», а представляє лише «приховані» результати як надійну основу для цільового призначення у навчально-виховному процесі.

Це, зокрема, стосується великої кількості формулювань завдань, різних вправ, добору конкретного матеріалу, на якому базуються завдання, вправи, тести. Викладач, учитель, методист мають бути обов'язково не лише обізнані з попередніми критеріями, підтвердженими надійними показниками їхньої ефективності, але й повинні вірити в апробовану практикою їхню позитивну результативність у різних варіантах «текстового начиння» пропонованих запитань, завдань, тестів.

Проблемними, як і дискусійними, можуть бути питання, пов'язані із заявленими в дослідженні думками автора, одне із яких ми пов'язуємо із понятійно-термінологічною одиницею «показник». Характеризуючи динаміку цього «феномена», наприклад, частковість, що виявляється в показниках ціннісного ставлення молоді до праці в період змін, і як результат цього прояву позитивних і негативних тенденцій щодо ставлення до праці у студентів, провідні вчені чітко диференціюють і використовують у наукових працях показники відповідних критеріїв (праці філософів Н. Л. Замкової, І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, В. І. Шахова; праці психологів: І. Д. Бежа, С. Д. Максименка, О. М. Паламарчук; праці педагогів: О. В. Акімової, Р. С. Гуревича, А. М. Коломієць, Н. Г. Ничкало, В. А. Петрук, В. А. Фрицюк та ін.).

Розв'язання поставлених у дослідженні завдань неодмінно базується на інформації, яка також передбачає неухильне дотримання принципу послідовності. Інформація, що стосується критеріїв і показників, може бути *застарілою, наявною, загальною, цікавою, неперевіреною, недостатньою* – наявність такої інформації спонукає до пошуків, перевірки в процесі пізнання.

Оновлена, цікава, нова, корисна, сучасна інформація засвідчує відповідний стан пізнання; *наукова, вивірена, достатня* інформація вказує на результативність пізнавального процесу. Закономірно принцип послідовності супроводжують також дієсловоназви: на першому етапі інформацію *збирають, добувають, розглядають, нагромаджують* і под.; на другому – *відбирають, обробляють, вивчають, узагальнюють* тощо; лише на третьому – *запам'ятовують, зберігають, відтворюють, поширюють*.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі.

1. Наукове мислення, його результати й вербалізація цих процесів засобами мови останнім часом зазнали значних змін, що торкнулися насамперед фундаментальних принципів осмислення об'єктів, їхніх категорійних ознак, розширення й поглиблення пізнавальних можливостей людини. Ці зміни істотно вплинули на переорієнтацію наукових аксіом, появу оновлених і нових теоретичних висновків, зорієнтованих на практику.

2. Як засвідчують різновекторні характеристики «критерію» як мірила (вимірювання показників) учених, їх можна узагальнено представити у вигляді основних вимог: критичність (чутливість до змін); повнота (здатність визначати ступінь досягнення мети чи здатність охоплювати аспекти проблеми); вимірність (властивість кількісно-якісно вимірювати щось); дієвість (підпорядкованість діям суб'єкта). Усі ці вимоги, зрозуміла річ, є досить умовними як у їхньому змістовому наповненні, так і в застосуванні в наукових дослідженнях та в практичному використанні наявних (готових) даних.

3. Поданий у статті опис «зовнішніх» «та «внутрішніх» ознак слівоназв, особливості яких впливають з аналізу інформативних полів їхніх словникових фіксацій, дозволяє поки що гіпотетично порушувати деякі питання можливості (надалі й практичної доцільності) дотримання принципу послідовності в інтерпретативних полях словникових фіксацій терміноназв.

4. До номінації (як металінгвістичної одиниці) «критерій» у статусі терміна повинні бути зреалізовані такі найголовніші параметри:

- а) здатність позначати поняття;
- б) наявність дефініції;
- в) однозначність у межах термінологічного поля.

5. Загальний висновок про «критерій», який впливає із вищеподаного аналізу, як і постійної уваги до динаміки й відносності складових у тріаді «поняття – слівоназва поняття – терміноназва», можна вербалізувати такими іменниковими слівоназвами: *поява, освоєння, засвоєння, узаконення*.

Наукове потрактування результатів поставлених у дослідженні завдань вимагає подальшої серйозної експериментальної роботи, використання обсягової емпіричної бази: словників, монографічних праць лінгвістів та педагогів, оновлених і нових підходів у розв'язанні складних проблем сучасної науки.

Науковець як людина, що творить науку, формує й формулює наукові істини, а викладач, учитель як люди, що творчо використовують наукові істини, повинні бути одностайними у внутрішньому переконанні й глибокому усвідомленні головної істини – відносності знань і результатів їхнього використання на практиці. Саме в цьому, на нашу думку, полягає перспектива подальшої роботи над будь-яким дослідженням, ураховуючи й представлене в пропонованій статті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ; Ірпін'я : ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови : академ. граматики укр. мови. Київ : Університетське вид-во «Пульсари», 2004. 398 с.
3. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Київ : Рідна мова, 2000. 351 с.

4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Вид-во «Либідь», 1997. 376 с.
5. Городенська К. Г. Граматичний словник української мови: сполучники. Херсон : Вид-во ХДУ, 2007. 340 с.
6. Городенська К. Г. Синтаксичні засади категорійного словотвору. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Філологія*. Вінниця, 2000. Вип. 2. С. 6–9.
7. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
8. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі на наукових дослідженнях: навч. посібник для студ. пед. ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. Київ : Освіта України, 2006. 366 с.
9. Гуревич Р. С., Жиліна Л. В., Кадемія М. Ю. Проектна діяльність учнів ПТНЗ на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Вінниця : «Планер», 2009. 100 с.
10. Енциклопедія освіти / Акад. пед наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
11. Єрмоленко В. Я., Бибик В. С., Тодор О. Г. Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 221 с.
12. Загнітко А. П. Організація самостійної роботи у Всеукраїнському віртуальному лінгвістичному діалозі: лінгвометодологічні та лінгвокомп'ютерні засади. *Українська мова і література в школах України*. Вид-во: Педагогічна преса, 2019. № 12(152). С. 3–15.
13. Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т.т 1 Донецьк : ДонНУ, 2012. 402 с.
14. Іваницька Н. Б. Функціонально-семантична класифікація українських та англійських дієслів : монографія. Київ : КНТЕУ, 2004. 196 с.
15. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : монографія. Вінниця : СПД Главацька, 2011. 636 с.
16. Іваницька Н. Л. Змістова й формальна складові інтерпретаційного поля термінів у галузевих словниках сучасної української літературної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2019. Вип. 23. С. 20–28.
17. Іваницька Н. Л. «Модель» у металінгвістичній системі наукових теоретичних постулатів. *Збірник наукових статей Донецького національного університету ім. Василя Стуса*. Вінниця, 2016. С. 7–12.
18. Іваницька Н. Л. Повнозначне слово української мови в сучасних категорійних вимірах: монографія. Вінниця : Нилан-ЛТД, 2017. 266 с.
19. Іваницька Н. Л. Розширення семантичного обсягу іменникових словоназв предметних денотатів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2004. Вип. 20. С. 34–42.
20. Іваницька Н. Л. Сучасна українська граматична наука: традицій й оновлені орієнтири. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. Хмельницький : ХНУ, 2007. Вип. 3 Ч. 1. С. 241–244.
21. Іваницька Н. Л. Сучасні тенденції розвитку мовної освіти в Україні. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. Вип. 44. С. 24–28.
22. Коломієць А. М. Роль природничо-математичних дисциплін у розвитку креативного мислення майбутнього вчителя початкових класів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: зб. наук. праць*. Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2003. С. 341–346.
23. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи: навч. посібник. Київ : Вид. дім «Слово», 2015. 632 с.

24. Моторна Л. В. Теорія і методика організацій та проведення майстер-класу. *Сучасні педагогічні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців у коледжах і технікумах: досвід, проблеми, перспективи*: зб. наук. праць. Вінниця : ФОП Рогальська, 2017. Вип. 4. С. 104–111.
25. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
26. Омельчук С. Формуємо лексикографічну компетентність сучасного учня старшої школи на засадах дослідницького підходу (на матеріалі вивчення лексикографії в 10 класі). *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 5. С. 26–30.
27. Перебийніс В. І. Системні та функціональні характеристики мовних одиниць. *Вісник ХНУ*. 2004. № 635. С. 138–141.
28. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: підручник. Київ : Академвидав, 2007. 592 с.
29. Попова І. С. Фундаментальні категорії метамови українського синтаксису (одиниця, зв'язок, модель) : [монографія]. Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2009. 432 с.
30. Словник синонімів української мови : в 2 т. / [уклад. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, С. І. Головащук та ін.]. Київ : Наук. думка, Т. 1, 1999. 1026 с.; Т. 2, 2000. 944 с.
31. Словник української мови : в 11 т. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 1–11.
32. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг.ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 438 с.
33. Сучасна українська літературна мова / [за заг. ред. М. Я. Плющ]. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Вища шк., 2000. 430 с.
34. Сучасний словник іншомовних слів. Київ : Довіра, 2000. 789 с.
35. Українська мов. Енциклопедія / ред. Русанівський В. М., Тараненко О. О. Київ : Укр. енциклопедія, 2000. 752 с.
36. Чайка І. В., Іваницька Н. Б. Понятійно-термінологічна визначеність слово назви «самоактуалізація». *Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень*: зб. наук. праць. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2018. Вип 10 (3). С. 226–229.
37. Шевченко Ю. Сучасна українська мова: довідник. Київ : Либідь, 1993. 336 с.

REFERENCES

1. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / [uklad. i holov. red. V. T. Busel]. Kyiv; Irpin : VTF "Perun", 2004. 1440 s.
2. Vykhovanets I.R., Horodenska K.H. Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy : akadem. hramatyka ukr. movy. Kyiv : Universytetske vyd-vo «Pulsary», 2004. 398 s.
3. Holovashchuk S.I. Slovnyk-dovidnyk z ukrainskoho literaturnoho slovovzhyvannia. Kyiv : Ridna mova, 2000. 351 s.
4. Honcharenko S.U. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. Kyiv : Vyd-vo «Lybid», 2007. 376 s.
5. Horodenska K.H. Hramatychnyi slovnyk ukrainskoi movy: spoluchnyky. Kherson : Vyd-vo KhDU, 2007. 340 s.
6. Horodenska K.H. Syntaksychni zasady katehoriinoho slovotvoru. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Filolohiia*. Vinnytsia, 2000. Vyp. 2. S. 6-9.
7. Hurevych R.S., Kademiia M.Iu., Shevchenko L.S. Informatsiini tekhnolohii navchannia: innovatsiinyi pidkhyd: navchalnyi posibnyk. Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2012. 348 s.
8. Hurevych A.S., Kademiia M.Iu. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u navchalnomu protsesi na naukovykh doslidzhenniakh: navch. posibnyk dlia stud. ped. VNZ i slukhachiv instytutiv pisliadyplomnoi osvity. Kyiv : Osvita Ukrainy, 2006. 366 s.
9. Hurevych A.S., Zhylyna L.V., Kademiia M.Iu. Proektna diialnist uchniv PTNZ na osnovi informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. Vinnytsia : «Planer», 2009. 100 s.

10. Entsyklopediia osvity / akad. ped nauk Ukrainy; hol. red. V.H. Kremen. K: Yurinkom Inter, 2008. 1040 s.
11. Iermolenko V.Ia., Bybyk V.S., Todor O.H. Ukrainska mova: korotkyi tлумachnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv / za red. S.Ya. Yermolenko. Kyiv : Lybid, 2001. 221 s.
12. Zahnitko A.P. Orhanizatsiia samostiinoi roboty u Vseukrainskomu virtualnomu linhvistychnomu dialozi: linhvometodolohichni ta linhvokompiuterni zasady. *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*. Vyd-vo: Pedahohichna presa, 2019. № 12(152). S. 3-15.
13. Zahnitko A.P. Slovnyk suchasnoi linhvistyky: poniattia i terminy: u 4 t.t 1 Donetsk : DonNU, 2012. 402 s.
14. Ivanytska N. B. Funktsionalno-semantychna klasyfikatsiia ukrainskykh ta anhliiskyykh diiesliv : monohrafiia. Kyiv : KNTEU, 2004. 196 s.
15. Ivanytska N. B. Diieslivni systemy ukrainskoi ta anhliiskoi mov: paradyhmatyka i syntahmatyka : monohrafiia. Vinnytsia : SPD Hlavatska, 2011. 636 s.
16. Ivanytska N. L. Zmistova y formalna skladovi interpretatsiinoho polia terminiv u haluzevykh slovnykakh suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Filolohiia (movoznavstvo)*. Vinnytsia : TOV firma «Planer», 2019. Vyp. 23. S. 20-28.
17. Ivanytska N.L. «Model» u metalinhvistychnii systemi naukovykh teoretynykh postulativ. *Zbirnyk naukovykh statei Donetskoho natsionalnoho universytetu im. Vasylia Stusa*. Vinnytsia, 2016. S.7-12.
18. Ivanytska N.L. Povnoznachne slovo ukrainskoi movy v suchasnykh katehoriinykh vymirakh : monohrafiia. Vinnytsia : Nylan-LTD, 2017. 266 s.
19. Ivanytska N.L. Rozshyrennia semantychnoho obsiahu imennykovykh slovonazv predmetnykh denotativ. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo)*. 2004. Vyp. 20. S. 34-42.
20. Ivanytska N.L. Suchasna ukrainska hramatychna nauka: tradytsii y onovleni oriientyry. *Aktualni problemy filolohii ta perekladoznavstva*. Khmelnytskyi : KhNU, 2007. Vyp. 3 Ch.1. S. 241-244.
21. Ivanytska N.L. Suchasni tendentsii rozvytku movnoi osvity v Ukraini. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia*. 2015. Vyp. 44. S. 24-28.
22. Kolomiets A.M. Rol pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin u rozvytku kreatyvnoho myslennia maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv*: zb. nauk. prats. Kyiv; Vinnytsia : DOV «Vinnytsia», 2003. S. 341-346.
23. Malafii I.V. Dydaktyka novitnoi shkoly: navch. posibnyk. K.: Vyd. dim «Slovo», 2015. 632 s.
24. Motorna L.V. Teoriia i metodyky orhanizatsii ta provedennia maister-klasu. *Suchasni pedahohichni tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv u koledzhakh i tekhnikumakh: dosvid, problemy, perspektyvy*: zb. nauk. prats. Vinnytsia : FOP Rohalska, 2017. Vyp. 4. S. 104-111.
25. Omelchuk S. Suchasna ukrainska linhvodydaktyka: normy v terminolohii i movna praktyka fakhivtsiv: monohrafiia. Kyiv : Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 2019. 356 s.
26. Omelchuk S. Formuiemo leksykohrafichnu kompetentnist suchasnoho uchnia starshoi shkoly na zasadakh doslidnytskoho pidkhodu (na materialii vyvchennia leksykohrafii v 10 klasi). *Ukrainska mova i literatura v shkolakh Ukrainy*. 2018. № 5. S. 26-30.
27. Perebyinis V.I. Systemni ta funktsionalni kharakterystyky movnykh odynts. *Visnyk KhNU*. 2004. № 635. S. 138-141.
28. Prychepii Ye.M., Chernii A.M., Chekal L.A. Filosofiia: pidruchnyk. Kyiv : Akademvydav, 2007. 592 s.
29. Popova I. S. Fundamentalni katehorii metamovy ukrainskoho syntaksysu (odynytsia, zviazok, model) : [monohrafiia]. Dnipropetrovsk : Vyd-vo DNU, 2009. 432 s.

30. Slovnyk synonimiv ukrainskoi movy : v 2 t. / [uklad. A. A. Buriachok, H. M. Hnatiuk, S. I. Holovashchuk ta in.]. Kyiv : Nauk. dumka, T. 1, 1999. 1026 s.; T. 2, 2000. 944 s.
31. Slovnyk ukrainskoi movy : v 11t. Kyiv : Nauk. dumka, 1970–1980. T. 1–11.
32. Suchasna ukrainska literaturna mova. Leksyka i frazeolohiia / za zah.red. I.K. Bilodida. Kyiv : Naukova dumka, 1973. 438 s.
33. Suchasna ukrainska literatura mova / [za zah. red. M. Ya. Pliushch]. 2-e vyd., pererob. i dop. Kyiv : Vyshcha shk., 2000. 430 s.
34. Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv. Kyiv : Dovira, 2000. 789 s.
35. Ukrainska mov. Entsyklopediia / red. Rusanivskyi V.M., Taranenko O.O. Kyiv : Ukr. entsyklopediia, 2000. 752 s.
36. Chaika I.V., Ivanytska N.B. Poniatiino-terminolohichna vyznachenist slovo nazvy «samoaktualizatsiia». *Aktualni problemy suchasnoi nauky ta naukovykh doslidzhen*: zb. nauk. prats. Vinnytsia : TOV firma «Planer», 2018. Vyp 10(3). S. 226–229.
37. Shevchenko Yu. Suchasna ukrainska mova: dovidnyk. Kyiv : Lybid, 1993. 336 s.

Іваницька Ніна Лаврентіївна, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Иваницкая Нина Лаврентьевна, доктор филологических наук, профессор кафедры украинского языка Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского (Украина).

Ivanytska Nina, Doctor of Philology, Professor, Ukrainian Language Department, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine).

Завальнюк Інна Яківна, доктор філологічних наук, професор, декан факультету філології й журналістики імені Михайла Стельмаха Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Завальнюк Инна Яковлевна, доктор филологических наук, профессор, декан факультета филологии и журналистики имени Михаила Стельмаха Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского (Украина).

Zavalniuk Inna, Doctor of Philology, Professor, Dean of Faculty of Philology and Journalism named after Mykhailo Stelmakh, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine).

Стаття надійшла: 04.11.2020

Статтю прийнято до друку: 11.11.2020

УДК 81:39

DOI 10.31652/2521-1307-2020-31-33-45

ПОНЯТТЯ «МОВА» У ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРЕДСТАВНИКІВ ПРАЗЬКОГО ЛІНГВІСТИЧНОГО ГУРТКА

Леся Солдатова

Київський університет імені Бориса Грінченка
Україна, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2
e-mail: l.soldatova@kubg.edu.ua
ORCID: 0000-0002-0250-1007